

vast dat dat al na een paar jaar kan veranderen. De Kaapverdise groep begint via haar internationale voorstellingen in Hamburg, Zagreb enzovoort eigen contacten te verzamelen en zelf voorstellen te doen.

Voorlopig gebeurt het verkeer nog te veel vanuit één richting, gewoon omdat de markt door ons bepaald wordt. Wie wil overleven als professionele danser in Afrika kan zich richten op traditionele dans: daar bestaat wél een markt voor, maar diegenen die in contact komen met allerlei nieuwe vormen – van breakdance tot moderne dans – worden geconfronteerd met de Europese markt. Zij moeten dus dingen maken die daar verkocht kunnen worden. Dat is ook een deel van de realiteit. In de meeste Afrikaanse dansgezelschappen die erin slagen werk in Europa te tonen, zitten mensen die in Europa – meestal in Frankrijk – gestudeerd hebben. Zuid-Afrika vormt hierop een uitzondering: in Johannesburg kan je wel hedendaagse (Europese) dans studeren. Omgekeerd is er van de Europeanen uit wel wat interesse voor Butoh, voor Oosterse gevechtscunsten, maar tot nu toe zeer weinig voor traditionele, Afrikaanse dans.

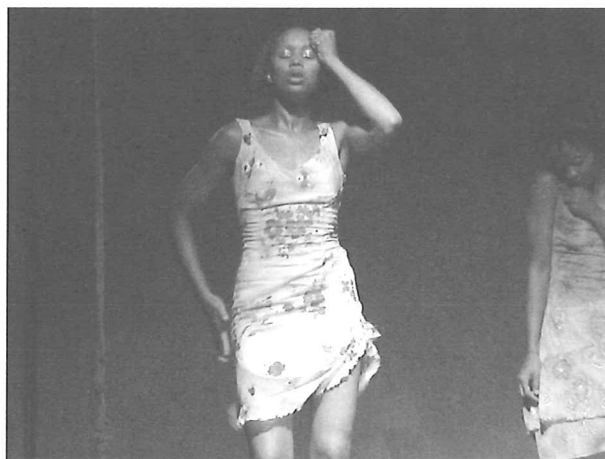
Dat komt ook omdat die traditionele dans zich voornamelijk in gesloten systemen afspeelt, binnen sociale contexten die zelfs voor onze mogelijke partners in Afrika al op enige afstand liggen. Zij moeten zelf – zoals de Nationale Danscompagnie van Mozambique – naar het platteland trekken om die dansen te bestuderen en aan te leren; ze bewerken die, passen ze aan om ze op de scène te zetten.

De natuurlijke band die ze met dit materiaal hadden kunnen hebben, is ten gevolge van het kolonialisme doorgeknipt. In de koloniale periode werden deze dansen door de overheid argwanend bekeken en vaak gewoon verboden. Veel is dan ook verloren gegaan. Na de onafhankelijkheid opteerde de overheid er bewust voor om dat allemaal terug op te vissen en de eigen cultuur opnieuw op te bouwen, terug aan te knopen bij een draad die vele decennia terug werd doorgeknipt. Er zijn Afrikaanse intellectuelen en kunstenaars die zich daartegen verzetten en zeggen: 'wij kunnen onze cultuur niet beleven als iets van vijftig jaar geleden.'

Wijzelf gaan niet samenwerken met die dorpsgroepen, omdat dat voor ons geen logische partners zijn; diegenen waarmee we dan wel samenwerken staan reeds op een afstand van dat traditionele werk; voor ons wordt dat een dubbele afstand. De werken van hedendaagse Afrikaanse choreografen bevatten natuurlijk veel elementen uit het eigen dansverleden, naast invloeden die ze ondergaan hebben tijdens hun verblijf in Frankrijk bijvoorbeeld. Je kan je afvragen of hun werk beter zou geweest zijn zonder die Europese invloed. Maar niemand werkt toch in een zuivere situatie. Wij kijken toch ook naar anderen. Zonder het werk van Amerikaanse choreografen zou veel hedendaagse Europese dans niet bestaan. Wij willen globaal en internationaal leven en werken, wij willen weten wat er overal gebeurt, waarom zij dan niet? Dat het verkeer nu nog hoofdzakelijk van Noord naar Zuid verloopt valt niet te ontkennen. We willen langzaam naar een situatie toegroeien waarin de omgekeerde dingen mogelijk zijn en ten slotte normaal gaan lij-

ken. Tijdens ons laatste festival in Lissabon stonden Anne Teresa De Keersmaeker en Thomas Hauert naast een groep uit Madagascar en onze partner uit Kaapverdië. Dat klopte perfect, niemand vond dat raar. Het was voor mij een zeer grote genoegdoening dat dit door publiek, pers en programmatoren ook als normaal aanvaard werd. De programmatie toonde verschillen, maar geen absolute breuklijnen, en ik denk en hoop dat dergelijke situaties in de toekomst meer en meer zullen voorkomen.

Onze middelen zijn ontoereikend om fundamenteel iets te veranderen aan de werkomstandigheden van het Afrikaanse dansmilieu. We willen vermijden dat hun dansers naar Europa komen omdat ze hier beter kunnen leven, maar het creëren van goede omstandigheden ter plekke kan niet van vandaag op morgen gebeuren; hoofdzakelijk is dat iets wat zij alleen zelf in handen hebben. Ik kan slechts mijn ervaring ten dienste stellen, de kanalen open houden. Wij kunnen meezoeken naar een regelmatige stroom van inkomsten via subsidies, contacten leggen met het Prins Claus Fonds, de Ford Foundation, het AFAA, de Gulbenkian Foundation enzovoort, hen helpen bij het schrijven van dossiers en het opstellen van budgetten. In Kaapverdië begint een en ander te lukken: op vijf, zes jaar tijd is daar veel veranderd; vandaag doen ze daar 90% van het werk zelf.

Duas sem três RAIZ DI POLON foto João Barbosa

Wat België betreft is er de steun van *Africalia*, een initiatief opgezet door de Belgische ontwikkelingssamenwerking; ze hebben het *Alma Txina*-project gesteund en hebben zopas beslist om onze partner ter plekke verder te ondersteunen in de uitbouw van zijn dansproject. Dat is heel wat positiever dan het opzetten van een artificieel megaprogramma

van Afrikaanse kunst op de Belgische podia, zoals vorig jaar gebeurde. Zo een project kan wel een signaalfunctie hebben, maar als daar verder niets mee gebeurt, dan is dat weggesmeten geld. Het lijkt mij logischer een soort fonds te maken dat het geld rechtstreeks naar Afrikaanse projecten doorsluit, en tegelijkertijd verschillende mogelijke partners hier aan te spreken (PARTS, Monty, Kaaitheater, STUK) die rechtstreekse relaties met Afrikaanse partners kunnen opzetten; dan heb je de zekerheid dat er een band gecreëerd wordt via een echt contact tussen mensen.

Soms lig ik nog wakker van de vraag of we dit soort werk nu wel moeten doen of niet. Maar in de praktijk stel ik vast dat de band die zij hebben met hun eigen lichaam, met hun eigen cultuur in feite onverwoestbaar is. George Khumalo heeft dat scherp gezien: het gaat niet over het aanleren van technieken, wel over het (her)vinden van een soort vrijheid van de auteur, de choreograaf, ook ten opzichte van de eigen tradities met haar eigen codes. We moeten blijven praten om zo uiteindelijk een evenwicht te creëren. Nadenken over elke stap; niet in de verleiding komen om te zeggen: 'ik zal dat dossier gauw zelf schrijven want ik ken het systeem en zijn modellen.' Waar we naartoe moeten zijn kleine directe samenwerkingsprocessen en geen grote van bovenaf opgezette constructies. ●